

Navíc v reálném životě i v situaci, kdy jsou testováni, mohou čtenáři bezprostředně vidět rozsah a množství předloženého textu.

Elektronické texty je možné definovat jako texty zobrazené pomocí LCD obrazovky (Liquid Crystal Display), plazmy, tenkovrstvých tranzistorů (Thin Film Transistor, TFT) a dalších elektronických přístrojů. Pro účely testování PISA je však elektronický text synonymem pro *hypertext*, tj. text či texty s navigačními nástroji a funkcemi, které umožňují a dokonce přímo vyžadují nesouvislé čtení. Každý čtenář si při čtení vytváří „přizpůsobený“ text z informací, k nimž se dostane pomocí odkazů, kterými prochází. Ve své podstatě mají elektronické texty nepevnou, dynamickou povahu. V elektronickém médiu je většinou možné vidět v jeden okamžik jen část dostupného textu a často není zřejmé, jaký má tento text rozsah.

Obrázek 1.1 Tištěné texty v úlohách pro testování čtení v PISA

Pevně stanovený text s vymezeným ohraničením

Obrázek 1.2 Elektronické texty v úlohách pro testování čtení v PISA

Navigační nástroje a funkce - Dynamický text bez pevného ohraničení - Soubor textů

Rozdíl mezi texty v tištěném a elektronickém médiu v rámci šetření PISA je znázorněn pomocí obrázků 1.1 a 1.2.

Navigační nástroje a funkce hrají v elektronických médiích obzvláště významnou roli a to minimálně ze dvou důvodů. Za prvé jsou elektronické texty vzhledem k omezené velikosti plochy pro jejich zobrazení vybavené prvky, díky kterým mohou čtenáři pohybovat se zobrazovacím oknem po stránce s textem. Mezi tyto prvky patří rolovací lišty, tlačítka, indexové záložky atd. Zkušenosti čtenářů elektronických textů musí být s užíváním těchto prvků obeznámeni. Rovněž je potřeba, aby si dokázali v mysli představit pohyb okna po stránce s textem a přesouvání se z jednoho okna do druhého. Za druhé, typické čtenářské aktivity v elektronickém prostředí zahrnují využití souboru textů, které jsou někdy vybírány ze vskutku nekonečné zásoby. Čtenáři musí být obeznámeni s tím, jak při propojování textů využívat funkce pro vyhledávání, označování a navigaci.

Jednou z prvních metod pro utváření rejstříků v elektronických dokumentech bylo menu či seznam názvů stránek, ze kterých si mohl čtenář vybírat. Elektronické menu připomíná obsah s tím rozdílem, že obvykle neobsahuje čísla stránek. Místo toho si čtenář z nabídky vybere tím, že zapíše číslo příslušné volby v menu nebo přímo klikne na vybranou možnost v nabídce či na symbol, který tuto možnost zastupuje. Tím docílí, že se místo menu zobrazí hledaná stránka, nebo (v případě zobrazení ve více oknech) se tato stránka zobrazí souběžně s menu. Důsledkem absence číslování stránek nemá čtenář po zobrazení vybrané stránky přímý přístup k informaci o umístění této stránky v rámci souboru, který tvoří elektronickou knihu. Někdy jsou tyto informace k dispozici v podobě analogických symbolů (např. zobrazením miniaturní stránky v rámci souboru miniaturních stránek dole na obrazovce) nebo pomocí výrazů, které vyjadřují cestu k dané stránce. Menu mohou být hierarchická, což znamená, že výběrem položky v menu se zobrazí další, konkrétnější menu. Menu může být zobrazeno na samostatné stránce, nebo také jako součást stránky, na které je více druhů textů. Často bývá ohraničené a umístěné na levé straně zobrazovacího okna. Je přitom možné, aby zbytek tohoto okna byl obměňován, přičemž menu zůstává neměnné a pomáhá tak čtenáři udržet si představu o tom, kde se právě v dokumentu nachází. Za zkušeného čtenáře elektronických textů proto považujeme jedince, který rozumí hierarchickému uspořádání menu, a stejně tak i menu